Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Ormax – en västskånsk raritet

Kjell-Arne Olsson & Charlotte Wigermo

Fig. 1. På havsstrandängarna i sydvästra Skåne växer många rariteter, däribland ormax. Här Eskilstorps ängar mot norr. Foto: K.-A. Olsson.

Ormax *Parpholis strigosa* är ett av våra ovanligast gräs som i Sverige bara finns på ett fåtal lokaler i västra Skåne. Det är litet och oansenligt så det är kanske inte konstigt att jag (KAO) aldrig lyckats se ormaxet de gånger jag besökt strandängarna i denna del av landskapet. En som haft ögenen med sig bättre än jag är Göran Nilsson, Hörby, som 2017 floraväktade och inventerade gräset.

Ormax förekommer på havsstrandängar dels norr om Höganäs, men framför allt på strandängarna mellan Malmö och Falsterbohalvön. Det är lite vanligare i Danmark och är i övrigt knutet till Västeuropas kusttrakter.

Ormax är ett lågvuxet, ettårigt, grenigt gräs med ett smalt ax där de enblommiga småaxen sitter i två rader insänkta i gropar utefter strået. Axet avslutas med en ensam blomma i axtoppen. Gräsets diskreta framtoning gör det svårinventerat inte minst på strandängar som är hårt betade. Som en ettårig art kan ormaxet även variera kraftigt i frekvens från år till år.

År 2017 besökte Göran 12 lokaler där ormax blivit noterad under Projekt Skånes Floras inventering 1989–2005. Han återfann den på fyra lokaler och fann den på en ny lokal (Vellinge, Ängsvik). Därtill har ytterligare en lokal (Skanör) tillkommit. Med andra ord har arten sex aktuella förekomster i Skåne. Med tanke på att de flesta av lokalerna där ormaxet inte kunde återfinnas är välbetade, är det inte omöjligt att det det fortfarande finns kvar på

Fig. 2. Ormax i blom. Foton: Åke Svensson.

åtminstone någon av dessa lokaler. Resultatet redovisas i tabellen s. 52.

Det allvarligaste hotet mot ormaxet är igenväxning till följd av upphörd eller svag hävd. Därför är det nödvändigt att de återstående lokalerna betas väl om vi även i framtiden ska kunna glädjas åt detta lilla gräs på våra Västskånska havsstrandängar.

Fig.3. Ormax insamlat av Ringius 1834.
Ur Naturhistoriska riksmuseets samlingar.

Ormax *Parpholis strigosa*

Beskrivning. Ormax är ett litet, ettårigt och tuvbildande gräs. Stråna är greniga, nedliggande eller uppstigande, och kan bli två decimeter höga men är vanligen betydligt lägre. Bladen är smala, ganska korta, och har rännformad eller ihoprullad bladskiva, snärpet är kort. Arten blommar i juni–juli. Axet är smalt och inte mycket bredare än stråret, det är tvåsidigt men har också ett småax i toppen. De flesta småaxen sitter insänkta i gropar, med kanten vänd mot stråret. Skärmfjällen är utstående vid blomningen, men sluter annars till om de enblommiga småaxen. Ytteragnarna är hinnlika och kortare än skärmfjällen. Efter blomningen faller småaxen av hela och oftast bryts hela axet i bitar.

Ormax kännetecknas av sina enblommiga småax som sitter insänkta i gropar.

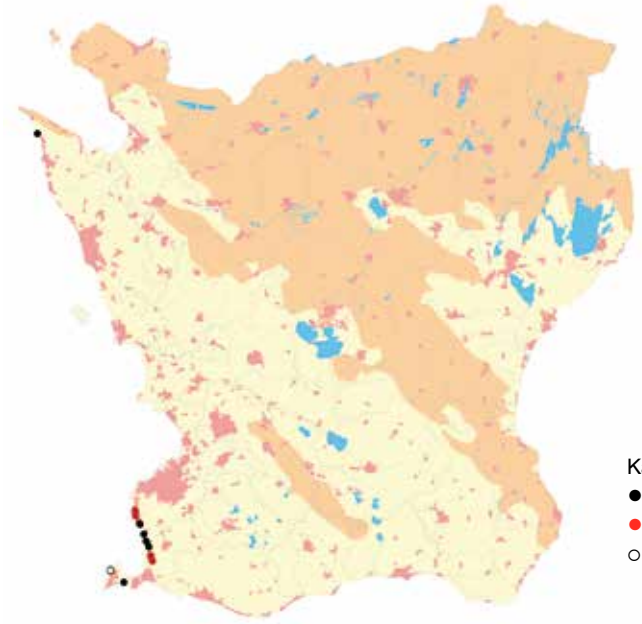
Utbredning. Ormax är sällsynt och förekommer endast i sydvästra Skåne. Den växer på öppen salthaltig jord vid havet, helst på strandängar. **Första fynduppgift** är från Skåne och publicerades av Fries 1835 (Nordstedt 1920). Enligt Nyman (1868) hittades arten av Ringius och ett exemplar insamlat i Skåne av Ringius år 1834 finns i Naturhistoriska riksmuseets samlingar.

Etymologi. Artnamnet *strigosa* kommer av latinets *strigosus* (borsthårig).

Ur: Anderberg, A. & Anderberg, A.-L., 2007. Den virtuella floran.
>http://linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html<.
Naturhistoriska Riksmuseet.

Tabell. Lokaler och resultat från inventeringen av ormax 2017.

Lokal	Fekvens	Kommentar
Brunnby: Lerhamns pir, 400 m söder	3 000 m^2	Glest spridd inom hela ytan men fläckvis rikligare. Betet lagom
Gässie: Gässie Villastad, 600 m VSV	350 strån	På några kvadratmeter stort område
Tygelsjö: Västergård, 700 m väster	250 strån	Välbetat
Eskilstorp: Fädershill, 1,0 km väster	128 strån	-
Vellinge: Ängsvik, 600 m VNV	55 strån	Välbetad strandäng
Skanör: Skanörs ljung, stranden	24 strån	Längs en sträcka av ca 30 m av stranden. Alla plantor under vatten till följd av det höga vattenståndet.
Tygelsjö: Sjötorp, 850 m väster	0	Välbetat
V. Klagstorp: Klagshamn, 950 m NO reningsverkets rötkammare	0	Välbetat
V. Klagstorp: Strandhem, söder. Elvavägens V-ände, 350 m VSV	0	Något svagt bete
Bunkeflo: Strandhem. Bunkeflostrand	0	Lagom betat av hästar
Stora Hammar: Kungstorp, 400 m VSV	0	Fårbete
Vellinge: Berstorp, 600 m väster	0	Välbetat
Vellinge: Berstorp, 800 m VNV	0	Välbetat
Eskilstorp: Eskilstorps ängar	0	Välbetat

Karta 1. Ormax i Skåne efter 1989
● – fynd 2017
● – inte återfunnen 2017
○ – inte besökt